

Betreft: Internetconsultatie Discussienota 'Zorg voor de Toekomst'
Datum: 29 januari 2021

Excellenties,

Hierbij reageert het Stedennetwerk G40 op de internetconsultatie van de discussienota 'Zorg voor de Toekomst'.

We gaan graag in gesprek over de discussienota 'Zorg voor de Toekomst'

Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft verkend hoe we de zorg organiseerbaar houden. Gelet op de toekomstige zorgvraag die op ons afkomt en het feit dat we tegen de grenzen aanlopen van de organiseerbaarheid van de zorg is nagegaan wat nodig is om de zorg ook in de toekomst goed te kunnen organiseren. Graag treden wij als G40 met u in overleg over deze discussienota en de aanpak. Wij zien de urgentie en we zien ook dat corona een vergrootglas legt op een aantal reeds bestaande en prangende vraagstukken. De G40 is van mening dat deze alleen opgelost kunnen worden door de zorg en ondersteuning in samenhang aan te bieden aan onze inwoners. Gemeenten hebben de sleutelpositie om de sociale samenhang te vergroten. Zij staan dichtbij, kennen de wijk en buurt waar inwoners wonen en leven. Hoe we dit zien, wat we bieden en wat we daarvoor nodig hebben staat in onze maatschappelijk propositie die we samen met de VNG, G4, Netwerk Directeuren Sociaal Domein en Divosa zullen aanbieden aan het nieuwe kabinet. De propositie gaat in op het vergroten van de veerkracht van de samenleving, herstel van bestaanszekerheid, vergroten van de kansengelijkheid en uiteraard ook gezondheid. De kern van de aanpak is om deze onderwerpen in samenhang met elkaar te zien, in plaats van naar één deel of één probleem te kijken. Hieronder lichten wij dit verder toe.

Schep de juiste randvoorwaarden vanuit een breed perspectief op het Sociaal Domein

In de discussienota sluit u aan op de Juiste Zorg op de Juiste Plek. Gezondheidszorg wordt daarbij breed opgevat, waarbij welbevinden van mensen en hun behoeften in brede zin centraal staan. Met de discussienota wilt u hiervoor de juiste randvoorwaarden scheppen. We missen dit perspectief, dat aan het begin van de nota terugkomt, in de later genoemde beleidsopties.

Zorg is ontzettend belangrijk, maar slechts een gedeelte van de puzzel in het dagelijkse leven van onze inwoners. Andere puzzelstukken als bestaanszekerheid en wonen komen onvoldoende aan bod, inclusief de partners die nodig zijn om hier echt het verschil te maken. Bij het leggen van de puzzel gaat het zeker niet alleen om de overheid, zorgverzekeraars en zorgkantoren. Het betreft bijvoorbeeld ook het bedrijfsleven of woningcorporaties. Ook zij hebben (en nemen) een maatschappelijke verantwoordelijkheid. De samenhang tussen de genoemde beleidsopties en overheidsregie in de nota ontbreekt, een breed perspectief op het Sociaal Domein (een visie op de hele puzzel) kan voor die samenhang zorgen en (meer) effect genereren.

De afgelopen vijf jaar is door gemeenten veel geïnvesteerd in de doelen van het Sociaal Domein, zij hebben vol ingezet op preventie. Dat heeft geleid tot prachtige initiatieven en goede ontwikkelingen. Deze ontwikkelingen willen we doorzetten. Daarvoor hebben we tijd, ruimte en vertrouwen nodig. En alle mooie initiatieven ten spijt, als de financiële verhouding tussen Rijk en gemeenten niet wijzigt komen veel beleidsdoelen verder in het gedrang. Voor onze steden is het van groot belang dat de herijking van het Gemeentefonds zo spoedig mogelijk wordt doorgevoerd om de huidige scheve verdeling op te heffen en daarnaast de omvang van het Gemeentefonds te vergroten.

Investeer in sociale veerkracht van bewoners en lokaal gezondheidsbeleid

Om 'Zorg voor de Toekomst' te realiseren is een paradigmashift nodig; van genezen van ziekte naar versterken van gezondheid en weerbaarheid. Dat vergt een overkoepelende visie op gezondheid vanuit de inwoner geredeneerd en met een duidelijk langetermijnperspectief: een stip op de horizon voor 2050

waaraan we gezamenlijk de uitwerking kunnen blijven toetsen. Daarvoor is eigenaarschap en gezamenlijke verantwoordelijkheid voor preventie en gezondheid nodig. Nu is niemand aanspreekbaar op preventie en gezondheid en dat maakt initiatieven kwetsbaar. Daarnaast moeten we samen inzetten op normaliseren om het stelsel betaalbaar te houden.

We willen in ons systeem, domeinoverstijgend, een shift maken waardoor we niet langer de meeste euro's investeren in het leveren van zorg ("dweilen"), maar zorgen d.m.v. preventie dat mensen langer gezond zijn en blijven ("de kraan dicht draaien"). Daarin kan het nieuwe kabinet in de komende vier jaar de eerste stappen zetten. Dit vraagt om structurele investeringen in preventie, een gezonde leefomgeving, duurzaamheid, economie, etc. Voor VWS betekent dit concreet dat structurele middelen vrijgemaakt worden, in plaats van losse programma's waarmee (beperkt) middelen aan gemeenten beschikbaar worden gesteld. Zonder structurele middelen lukt het gemeenten niet om tijdelijke programma's zonder meerkosten voort te zetten, waardoor het effect op lange termijn beperkt is. Stel die middelen niet alleen regionaal beschikbaar maar zorg ervoor dat wethouders 'lokaal speelgeld' hebben om direct te kunnen inzetten, zonder dat hiervoor regionale overeenstemming vereist is.

De beleidsopties

Een aantal beleidsopties biedt mooie kansen, maar we missen de vertaling naar de consequenties van de voorgestelde keuzes. Niet helder wordt wie wat te doen heeft. Verder merken wij op dat deze nota geschreven is met een grote afstand tot de uitvoering van het Sociaal Domein. Daar wordt hard en goed gewerkt aan de visie op transformatie met normalisatie en integraal werken in de wijk, aan het verbinden van domeinen als wonen en zorg, zorg en veiligheid en het sociale en het medische domein. Tenslotte veronderstelt deze nota veel waar te kunnen maken met regels en wetten. Soms is dat nodig, maar het belang van stimulans, vertrouwen en het bouwen aan netwerken in de verschillende domeinen moeten niet uit het oog worden verloren.

Preventie en Gezondheid

De G40 pleit ervoor dat preventie en gezondheid in alle stelselwetten wordt opgenomen. Overheidsmaatregelen die mogelijk maken dat een combinatie van 'shared savings' en een Preventiefonds over de hele breedte van de Wmo, Jeugdwet, Zvw en Wlz heen realiteit wordt.

Op de wettelijke taak van gemeenten om (de samenhang binnen) publieke gezondheid te bevorderen is verduidelijking nodig. Vanuit sociale wetgeving wordt nu een verschillend aangekeken tegen het mensbeeld, met name in de participatiewet ten opzichte van de Wmo. Dit staat integraliteit van het lokale sociale beleid in de weg. Meer aandacht is nodig om het besef dat gemeenten, Rijk *en hun partners* (bijvoorbeeld woonpartners die een taak hebben om onze inwoners langer thuis te kunnen laten wonen en schuldenpartners die een taak hebben om stress bij schulden te voorkomen) een gezamenlijke taak hebben voor het voetlicht te brengen. Gemeenten voeren regie en kunnen daarmee de middelen (in samenwerking met partners) lokaal goed inzetten, omdat zij weten wat er speelt in de wijken. Dit is één van de stappen die gezet kan worden om de krachtige sociale basis werkelijkheid te laten worden. Wij zien dit niet als beleids optie, maar als doel om de grote verschillen in gezondheid tussen wijken en buurten te verminderen. Om dit te realiseren is samenwerking met *alle betrokken partijen vanuit het brede perspectief* noodzakelijk.

Wonen en Zorg

De woningopgave in de G40 steden is enorm. Denk aan de huisvesting van een aantal kwetsbare groepen zoals statushouders, aan Beschermd Wonen, aan de afbouw binnen de GGZ, aan dak- en thuislozen. De G40 vindt het van belang dat woningcorporaties in stelling worden gebracht om in afstemming met gemeenten en Zorgkantoren op regionale schaal voldoende woonvormen te realiseren (met name voor kwetsbare groepen). Passende woonvormen kunnen bijdragen aan langer zelfstandig wonen en daardoor hoge zorgkosten voorkomen. Bij de genoemde regiobeelden zijn woningcorporaties, maar ook andere partijen, onvoldoende bekend en niet betrokken. Het is nodig om vanuit doelen (niet instrumenten) en gezamenlijke taal te denken en doen. Over eenduidigheid van de regio gaan we graag met u in gesprek. We vinden hier het inwonersperspectief het grootste goed, daarnaast is belangrijk dat regionale samenwerking de lokale transformatie faciliteert. Hierbij kan het helpen om vanuit het Rijk het belang van Woonzorgvisies – zoals de Taskforce Wonen en Zorg bepleit – te ondersteunen. Deze steun zou gestalte kunnen krijgen door zorgverzekeraars (die uitgaven besparen als er meer passende woonvormen worden gerealiseerd) bij het maken en bekostigen van de plannen te betrekken. De

investering en het rendement worden dan uit beide perspectieven (wonen en zorg) bij deze plannen betrokken.

De G40 vraagt het Rijk om duurzaam te investeren in leefbare wijken, waarvoor brede coalities nodig zijn om te werken aan gezondheid, kansengelijkheid en bestaanszekerheid. Daarvoor is een spil in de wijk met een regierol en bestuurlijke verankering van commitment voor deze rol een goede optie. Laat de regio en gemeenten zelf bepalen wat past en zorg als Rijk voor de goede randvoorwaarden. Verder is ruimte voor experimenten te zwak (maar noodzakelijk waar een wettelijke kader nog niet voldoet), deze ruimte moet een vanzelfsprekendheid zijn om structureel het goede te kunnen doen.

Wij zijn het zeer eens met de beleidsoptie om de prikkelwerking van eigen bijdragen te heroverwegen. Dit is één van de redenen waarom het abonnementstarief van tafel moet. Een ander punt dat we onderstrepen is de vereenvoudiging van overgangen; nu gaan onze inwoners er netto op achteruit als ze vanuit intramurale zorg zelfstandig gaan wonen. Deze prikkels bevorderen de beweging die we voorstaan niet. Het tekort aan woningen (bijvoorbeeld passende woningen voor uitstroom, geschikte woningen voor ouderen, tussenvormen tussen zelfstandig wonen en het verpleegtehuis) is niet genoemd in de beleidsopties. Juist onze inwoners die gebaat zijn bij deze typen woningen zitten nu vaak te lang in een woonsituatie die niet past bij hun gezondheid. De herpositionering van de ouderenzorg vinden wij vanuit onze overtuiging dat we deze op lokaal niveau in samenhang met betrokken beleidsthema's – zoals wonen - kunnen invullen een goede beweging. Voor een succesvolle invulling hiervan is de betrokkenheid van gemeenten essentieel.

We staan samen aan de lat als één overheid

De Studiegroep interbestuurlijke en financiële verhoudingen leverde in september 2020 het rapport 'Als één overheid - Slagvaardig de toekomst tegemoet'¹ op. Nederland staat voor een aantal grote opgaven die om intensieve samenwerking vragen. Als G40 steden herkennen wij ons hierin en onderschrijven wij dat een werkwijze (vanaf het begin) op basis van samenwerking en gelijkwaardigheid van noodzakelijk belang is om tot een goed resultaat te komen. Juist voor onze inwoners is het van belang dat wij als één overheid kunnen kijken en werken. Wij waarderen het dat deze nota een discussienota is waar we op kunnen reageren. We gaan er dan ook vanuit dat we in het vervolgproces, bij het doordenken van de beleidsopties, de mogelijkheden voor regionale samenwerking (met ruimte voor diversiteit) en de uitwerking van de concrete maatregelen, betrokken worden voordat deze worden aangeboden aan het kabinet. Dit kan door middel van een interbestuurlijk programmteam voorafgaand aan de formatie, zodat gemeenten kunnen bijdragen aan het opstellen van voorstellen die in de uitvoering zorgen voor een integratie van de uitdagingen en de gewenste doorontwikkeling. Dit is conform het advies van de Studiegroep. Zo kunnen we de drie genoemde publieke doelen van de zorg en ondersteuning: kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid, bewaken.

Tot slot

Wij zien helaas de goede aanzet van het brede perspectief van het Sociaal Domein onvoldoende terug in de beleidsopties. Wij gaan graag met u in gesprek om hier onze bijdrage aan te leveren en met u de samenwerking tussen overheden ten volle te benutten om het beste te doen voor onze inwoners.

Namens het G40 Stedennetwerk,

Wethouder Cathalijne Dortmans
Voorzitter Sociale Pijler

¹ Eindrapport *Als één overheid – Slagvaardig de toekomst tegemoet*, Studiegroep Interbestuurlijke en Financiële Verhoudingen, 10 september 2020.